

סוג הבחינה: בגרות  
מועד הבחינה: חורף תשפ"ג, 2023  
מספר השאלון: 011241  
קובץ: תשובות סופיות

## עברית: הבנה, הבעה ולשון

### שאלון מותאם

### הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.  
חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות  
חלק שני – לשון – 50 נקודות  
פרק א: שם המספר  
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים  
סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.  
שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.  
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.  
נספחים: נספח 1 – מאמרים; נספח 2 – דף עזר.

**בהצלחה!**

## תשובות סופיות

### חלק ראשון – הבנה והבעה

#### שאלה 1

בפסקה ה' הכותב טוען שמטרת הנימוסים, ומה שהם משיגים בפועל, היא יצירת שוויון בין בני האדם: העצירה הקצרה בשעת המעשה המנומס מאפשרת לנו לראות את הזולת ומזכירה לשני הצדדים שהם "באותה הסירה" ושווים מבחינה אנושית – "תודעה חיה ונוכחת של השוויון בין בני האדם". עמדה זו סותרת את התפיסה שרווחה בחברה הישראלית החלוצית (פסקה א'). חברה זו ראתה בנימוסים סמל של "העולם הישן" – עולם של מעמדות נוקשים ושל הייררכייה, כלומר של חוסר שוויון, שממנו רצתה להשתחרר; לכן הצברים העדיפו את ה"דוגרי" כדי לבטא שוויוניות.

#### שאלה 2

א. (1) הטענה של האחרים: מחוות הנימוס (כללי הנימוס) צבועות ומלאכותיות.  
(2) דעת הכותב: ייתכן שמחוות הנימוס צבועות ומלאכותיות, אך חשיבותן רבה, משום שהן מבטאות הכרה בזולת ובמצבו.

ב. כן, כותבי המאמרים האחרים עשויים להסכים עם דעתו של כותב מאמר 1: גם הם מכירים בכך שהנימוס עשוי להיות מלאכותי או צבוע, ובכל זאת רואים בו דבר חשוב.  
ביסוס ממאמר 2: "המטרה של התנהגות מנומסת היא למנוע פגיעה בזולת" (פסקה א'); "הנימוס חיוני במיוחד ביחסים עם זרים, והוא מתבטא בצורך לכבד אותם ולא לפגוע בהם" (פסקה ה'). (אפשר גם: "אני סבור כי מאחר שהנימוס מבטא התחשבות בזולת, הוא צריך להיות מכוון גם כלפי הקרובים לנו" – פסקה ו'; "בחיי היום-יום יש חשיבות הן לרגשות הן לנימוס" – פסקה ז').  
ביסוס ממאמר 3: כללי הנימוס הם "כלי חברתי המקדם את התרבות כולה" (פסקה ז'); "מדובר בצורת ביטוי חיונית מאוד מבחינה חברתית, אך לא אותנטית" (פסקה ד').

#### שאלה 3

| המשותף      | הבעת רגשות               | נימוסים                   |
|-------------|--------------------------|---------------------------|
| המשותף      | יסוד של התחשבות בזולת    | יסוד של התחשבות בזולת     |
| ההבדלים (1) | התחשבות עמוקה יותר בזולת | התחשבות שטחית יותר בזולת  |
| ההבדלים (2) | תגובה כנה וספונטנית      | תגובה לא כנה ולא ספונטנית |

(הבדל אפשרי נוסף: ביטוי לערכים עמוקים / ביטוי לערכים שטחיים בלבד).

## שאלה 4

א. בהקשר של המאמר הביטוי פירושו שבני האדם נעשים עם הזמן פחות ופחות מנומסים – כל דור צעיר נחשב מנומס פחות מן הדור שקדם לו.

ב. (2) הוא מסכים עם הקובלנה הידועה, ובה בעת הוא אינו מאשים את הדור הצעיר.

שאלה 5 – סקירה לדוגמה

### הנימוס – בין התחשבות לצביעות

מחוות של נימוס, כמו החזקת דלת או תנועת יד של תודה לנהג, נראות לעיתים עניין שולי, אולם יש להן משמעות חברתית רבה. עם זאת, הנימוסים אינם נתפסים רק באור חיובי.

התרומה המרכזית של הנימוסים היא ההתחשבות בזולת: הם נועדו למנוע פגיעה באחר, בעיקר פגיעות קטנות ובלתי מכוונות (בן־זאב, 2002). מעשה מנומס מבטא הכרה בזולת ובמצבו, והרגע הקצר שבו אנו עוזרים למענו מזכיר לשני הצדדים שהם שווים מבחינה אנושית (מלצר, 2022). נוסף על כך, הנימוס חיוני במיוחד במפגש בין זרים מרקע תרבותי שונה, שכן הוא מבטא כבוד כלפיהם ומונע עלבון שלא במתכוון (בן־זאב, 2002).

לצד זאת, לנימוסים יש גם צדדים בעייתיים. התנהגות מנומסת עשויה להיות מלאכותית ולא כנה, להסתיר את הרגשות האמיתיים ואף להטעות את הזולת (מלצר, 2022; בן־זאב, 2002). יתרה מזאת, אנשים בלתי מוסריים עלולים להיעזר בנימוס כדי להסוות את התנהגותם (בן־זאב, 2002). בעבר אף ראתה החברה הישראלית החלוצית בנימוסים טקסים ריקים, המייצגים עולם של מעמדות נוקשים, וסברה שהם מנוגדים לישרות שביקשה לטפח (מלצר, 2022).

אם כן, הנימוסים מקדמים יחסים מתחשבים בין בני אדם, אף שיש בהם גם מידה של שטחיות ושל צביעות.

### ביבליוגרפיה

בן־זאב, א' (נובמבר, 2002). רגשות ונימוס. מקור ראשון. אוחר מ־ [makorrishon.co.il/nrg](http://makorrishon.co.il/nrg).

מלצר, י' (מרץ, 2022). זה שעולה או זה שיוורד? אלכסון. אוחר מ־ [alaxon.co.il](http://alaxon.co.il).

## חלק שני – לשון

### שאלה 6

- בארבעה עשר (אַרְבָּעָה עָשָׂר) בספטמבר
- תשע מאות תשעים ושניים נשים וגברים
- קרוב לשלוש
- עשרה אחוזים
- ובשלושת (וּבְשְׁלֹשֶׁת) המקומות הראשונים
- פי אחד וחצי
- במקום החמישה עשר
- יותר מאחד עשר מאמרים
- לפני כשבע עשרה שנים
- תשע עצות

### שאלה 7

- א. לעיתים – תיאור; התנהגות – נושא; מנומסת – לוואי (של "התנהגות"); מסתירה – נושא; את רגשותינו – מושא; האמיתיים – לוואי (של "רגשותינו").  
[לעיתים] תיאור [התנהגות] [מנומסת] לוואי [נושא] [מסתירה] נושא [את רגשותינו] [האמיתיים] לוואי [מושא].
- ב. • משפט (1): משפט פשוט. משפט (2): משפט איחוי (מאוחד / מחובר).  
• הקשר הלוגי המשותף: ויתור.  
• אף על פי שיש תועלת לנימוסים, הם נתפסו ריקים מתוכן. (משפט מורכב)  
או: לנימוסים יש תועלת, ובכל זאת הם נתפסו ריקים מתוכן. (משפט איחוי)

### שאלה 8

- א. (1) פסוקית לוואי  
(2) פסוקית מושא  
(3) פסוקית סיבה (תיאור סיבה)  
(4) פסוקית נושא
- ב. • המשפט היוצא דופן: משפט (1).  
• סוג: משפט איחוי (מאוחד / מחובר).  
• הסוג המשותף לשני האחרים: משפט מורכב.  
• הקשר הלוגי המשותף: סיבה ותוצאה.  
• (1) נימוס – נושא; (2) נימוס – לוואי; (3) (ל)נימוס – מושא.

## שאלה 9

- א. • התמורה: (כמו) כללים לניהול שיחה, אופן האכילה וצורת הלבוש
- הביטוי המכליל: לעניינים שוליים
  - התפקיד התחבירי: מושא
- ב. (1) אמור שלום בקידה קלה!  
(2) השאר את הנעליים בכניסה לבית!  
(3) אל תפגין רגשות בציבור!  
(4) (בארוחה) שתה את המרק ישירות מן הקערה!  
(מתקבלות גם צורות נקבה או רבים: אמרי / אמרו, השאירי / השאירו, אל תפגיני / אל תפגיניו, שתי / שתו.)

## שאלה 10

- א. • הנשואים המורחבים: במשפט (1) – עשויה למנוע; במשפט (4) – הלכו והתרבו.
- במשפט (2): נהפכה לנעימה – נשוא שמני (עיקרו: "לנעימה"); במשפט (3): מבטאות – נשוא פועלי.
- ב. (1) חיונית, אך לא אותנטית – לוואי (של "צורת ביטוי").
- (2) באוטובוס או ברכבת – תיאור (מקום).
  - הקשר הלוגי בחלק הכולל במשפט (1): ניגוד.

## שאלה 11

- א. [אם נבחן את התועלת [שיש בהתנהגות מנומסת], פסוקית לוואי] פסוקית (תיאור) תנאי נוכל להבין את תחום הנימוסים כולו.
- ב. • ההסגר: כנראה
- תפקידו: הבעת ספק / חוסר ודאות (הדובר אינו בטוח בדבריו).
- ג. אין – נשוא; אינו – אוגד.
- ד. • יש לתת את הדעת על הבעיה הרצינית ש(יש) לנו – ה"יש" השני (בפסוקית "יש לנו").
- מעל ה"יש" הראשון: צריך / חשוב / כדאי / חובה / אפשר / מוטב / רצוי / עלינו.

## שאלה 12

| הפועל      | השורש   | הבניין |
|------------|---------|--------|
| מְקַנֵּית  | ק-נ-י/ה | הופעל  |
| הוֹקִיעוּ  | י-ק-ע   | הפעיל  |
| הִצְטִירוּ | צ-י-ו-ר | התפעל  |
| מְאַשְׁרֵת | א-פ-ש-ר | פיעל   |
| הוֹאֵץ     | א-ו-ץ   | הופעל  |
| מוֹרָה     | י-ר-י/ה | הפעיל  |
| לְהַטְרִיק | ט-ר-ק   | נפעל   |

## שאלה 13

| א. | המילה       | השורש   | הבניין        |
|----|-------------|---------|---------------|
|    | מְזַתְּרִים | י-ת-ר   | פועל (פֻּעַל) |
|    | הִתְרַתָּה  | ת-ר-י/ה | הפעיל         |
|    | תָּרָה      | ת-ו-י-ר | פעל (קל)      |

ב. הפועל הסביל: מצויים – הבניין: פעל (קל) (בינוני פֻּעוּל)

הפועל הסביל: מדובר – הבניין: פועל (פֻּעַל)

הפועל הסביל: נתפסת – הבניין: נפעל

## שאלה 14

א. עוֹלָיִם (הראשון) – פועל; עוֹלָיִם (השני) – שם עצם; הַמְתַּמְוֶדֶדִים – פועל; מְקַבְּלִים – שם תואר.

| ב.                                                        | חלק הדיבור | השורש |
|-----------------------------------------------------------|------------|-------|
| הפּרָחִים מְפִיצִים רִיחַ נָעִים.                         | שם תואר    | נ-ע-ם |
| בְּגִלָּה הֶעֱרַפֵּל כָּלִי הֶרְכַּב נָעִים בְּאִיטִיוֹת. | פועל       | נ-ו-ע |

ג. (1) הזכוכית שְׁבִירָה – צורן הנטייה הִה, ומשמעותו: נקבה.

(2)

| המשקל                                               | משמעות המשקל    |
|-----------------------------------------------------|-----------------|
| לְקִרְאָת הָעֶרֶב צְפוּיָה שְׁבִירָה שֶׁל הָשֶׁרֶב. | שם פעולה        |
| הזכוכית שְׁבִירָה.                                  | תכונה / שם תואר |

## שאלה 15

- א. בעולם העסקים נוצרים / נוצרו יחסי קרבה... קרבה זאת עלולה להטעות... במקרה הטוב עלולה להיגרם אי-נעימות... סכסוך שיוביל / מוביל לביטול של עסקה... ביפן אל תפגינו רגשות בציבור, בבריטניה הקפידו להשתמש בכמה שיותר מילות נימוס... ובצרפת פנו / תפנו אל המארחים באופן רשמי.
- ב. "הקניית נימוסים לילד... מה פירושה של התחשבות בזולת"... "התנהגות מנומסת היא ביטוי לערך כבוד האדם וגילוי הבנה לצרכים של הזולת. ילד המתנהג בנימוס מבין שלזולת יש זכויות / זכות בדיוק כמו שלו". נימוסי שיחה / שיח – כל הגיגיו הקשורים בפניה אל הזולת, ונימוסים הקשורים להופעה החיצונית... מקום לביטוי אישי.

## שאלה 16

- א. (1) כינוי  
(2) • הנדסה  
• מחיקה  
(3) מציאה
- ב. (1) • רַכְבָּת – שורש ומשקל  
• רַכְבָּל – הלחם בסיסים  
• כְּרַמְלִית – בסיס וצורן סופי  
(2) • רַכְבָּת – מָטוֹס  
• רַכְבָּל – קֶטְנוֹעַ  
• כְּרַמְלִית – קְלָלִית

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: [www.guyai.co.il/bagrut/lashon](http://www.guyai.co.il/bagrut/lashon)